

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON SAVDO INFRATUZILMASINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI

Karimov Hojiakbar Abdusamadjon o'g'li

Qo'qon universiteti iqtisodiyot yo'nalishi 2 kurs magistri

[+998908524161 yodgorovbek11@gmail.com](mailto:yodgorovbek11@gmail.com)

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida O'zbekistonda elektron savdo infratuzilmasining institutsional asoslari tahlil qilinadi. Maqolada elektron savdo hajmi, YAIMdagi ulushi, raqamli to'lov tizimlari, logistika infratuzilmasi va davlat institutlarining roli real statistika va rasmiy manbalarga tayangan holda yoritiladi. Shuningdek, maqolada sohada mavjud muammolar, institutsional mexanizmlarning samaradorligi va kelajak istiqbollari ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari elektron savdoni rivojlantirish va raqamli iqtisodiyotning barqaror integratsiyasini ta'minlash uchun muhim ma'lumot beradi.

Kalit so'zlar: Elektron savdo, raqamli iqtisodiyot, infratuzilma, institutsional asoslar, O'zbekiston, e-commerce, raqamli to'lovlar, logistik xizmatlar, YAIM.

Kirish

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi zamonaviy iqtisodiyotda yangi ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarni yuzaga keltirmoqda. Xususan, elektron savdo (e-commerce) sohasi mamlakatlar iqtisodiy o'sishi, bandlik va xizmatlar sektorining modernizatsiyasi uchun muhim vosita sifatida ahamiyat kasb etmoqda. Elektron savdoning samarali faoliyati nafaqat internet va mobil texnologiyalar bilan bog'liq bo'lsa, balki uning infratuzilmasi va institutsional asoslari ham muhim rol o'ynaydi. Shu sababli raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron savdo infratuzilmasining institutlar bilan bog'liqligi, me'yoriy-huquqiy mexanizmlari va davlat siyosati uning rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. O'zbekistonning elektron savdo bozori so'nggi besh yilda tez sur'atlar bilan o'sib bormoqda. Rasmiy statistikaga ko'ra, 2016 yilda mamlakatda elektron savdo hajmi 6 mlrd so'mni tashkil qilgan bo'lsa, 2024 yilga kelib u 15,2 trillion so'mga yetgan. Bu o'sish raqamli savdo infratuzilmasi, to'lov tizimlari, logistika va raqamli platformalarning kengayishi bilan chambarchas bog'liq (Stat.uz). Shu bilan birga, institutlar masalan, soliq va bojxona organlari, raqamli xizmatlarni tartibga soluvchi idoralar va standartlashtirish tashkilotlari elektron savdoning barqaror rivojlanishi uchun zarur bo'lgan me'yoriy asoslarni yaratadi.

Maqolada O'zbekiston sharoitida elektron savdo infratuzilmasining institutsional bazasi, davlat siyosati va normativ-huquqiy me'yorlari, shuningdek, ushbu infratuzilmaning iqtisodiy o'sishga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida institutsional mexanizmlarning samaradorligi va bozordagi

raqobat muhitiga ta'siri ko'rib chiqiladi. Bu tadqiqot elektron savdoni yanada rivojlantirish va raqamli iqtisodiyotning barqaror integratsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi.

Asosiy qism

O'zbekistonning elektron savdo bozori oxirgi yillarda jadal rivojlanmoqda. Davlat Statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2016 yilda elektron savdo hajmi 6 mlrd so'mni tashkil qilgan bo'lsa, 2024 yilga kelib u 15,2 trillion so'mga yetgan (Stat.uz). Ushbu o'sish elektron savdo infratuzilmasining kengayishi, raqamli to'lov tizimlarining rivojlanishi, logistika xizmatlari va onlayn platformalarning faollashuvi bilan izohlanadi. Elektron savdoning samarali ishlashi uchun mustahkam institutsional baza zarur. Bu bazaga me'yoriy-huquqiy hujjatlar, soliq va bojxona tartiblari, standartlashtirish va sertifikatlash tizimlari, shuningdek, raqamli infratuzilma kiradi. Masalan, O'zbekistonda 2023 yilda elektron savdo platformalarini tartibga soluvchi qonunchilik kuchaytirildi, bu esa sohada faoliyat yurituvchi 500 dan ortiq korxonalarning qonuniy faoliyatini ta'minladi.

Raqamli to'lov tizimlari ham infratuzilmaning ajralmas qismi hisoblanadi. 2025 yil boshida mamlakatda internet foydalanuvchilari soni 32,7 mln nafarga yetib, aholining 87,2 foizini tashkil etdi. Shu bilan birga, onlayn to'lov operatsiyalarining 60 foizidan ortig'i raqamli tizimlar orqali amalga oshirilmoqda. Bu esa elektron savdo infratuzilmasining samarali ishlashini va foydalanuvchilar ishonchini oshirishni ta'minlaydi.

Logistika va kuryerlik xizmatlari sohaning yana bir muhim segmentidir. O'zbekistonning shaharlari va qishloqlarini qamrab oluvchi yetkazib berish tarmog'i elektron savdoning kengayishiga imkon yaratadi. Shu bilan birga, kichik va o'rta biznes subyektlari uchun raqamli platformalar bozorga kirish xarajatlarini kamaytiradi va eksport imkoniyatlarini kengaytiradi. Shuni ta'kidlash lozimki, elektron savdo infratuzilmasining rivojlanishidagi muammolar ham mavjud. Ayrim hududlarda logistika xizmatlari yetarli emas, aholining raqamli savodxonligi past va an'anaviy chakana savdo hali ham ustunlik qiladi. Shu bilan birga, elektron savdo institutlarining samaradorligi, raqamli infratuzilma va me'yoriy huquqiy mexanizmlar bozordagi raqobatni mustahkamlash va YAIMdagi ulushni oshirishga xizmat qiladi.

Prognozlarga ko'ra, 2027 yilga borib, O'zbekistonda elektron savdo bozori hajmi 1,8–2,2 mlrd dollargacha oshishi kutilmoqda. Bu esa raqamli iqtisodiyot sharoitida elektron savdo infratuzilmasining institutsional asoslari va davlat siyosatining mamlakat iqtisodiyotida barqaror o'sishga ta'sirini yanada mustahkamlashini ko'rsatadi.

Xulosa

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda elektron savdo infratuzilmasining rivojlanishi raqamli iqtisodiyotning barqaror o'sishi uchun muhim omil hisoblanadi. Davlat siyosati va institutsional mexanizmlar, jumladan me'yoriy-huquqiy bazalar,

soliq va bojxona tartiblari, raqamli to'lov tizimlari va logistika infratuzilmasi elektron savdoning samarali faoliyatini ta'minlaydi. 2016–2024 yillarda elektron savdo hajmining 6 mlrd so'mdan 15,2 trillion so'mga oshishi, foydalanuvchi sonining 32,7 millionga yetishi va onlayn to'lov operatsiyalarining 60 foizdan ortig'i raqamli tizimlar orqali amalga oshirilishi sohaning jadal rivojlanayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ayrim hududlarda logistika xizmatlari yetarli emasligi, raqamli savodxonlik pastligi va an'anaviy savdoning ustunligi rivojlanishga to'sqinlik qilmoqda.

Kelgusida elektron savdo infratuzilmasini mustahkamlash, davlat institutlarini takomillashtirish va raqamli xizmatlarga ishonchni oshirish tadbirlari amalga oshirilsa, YAIMdagi ulush va iqtisodiy o'sish sezilarli darajada oshadi. Natijada, elektron savdo infratuzilmasi raqamli iqtisodiyotning barqaror integratsiyasini ta'minlash va O'zbekistonning global raqamli savdo bozorida raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi. (2024). *Elektron savdo va YAIMdagi ulushi bo'yicha rasmiy ma'lumotlar*. <https://stat.uz/>
2. Trade.gov. (2025). *Uzbekistan eCommerce market overview*. U.S. Department of Commerce. <https://www.trade.gov/country-commercial-guides/uzbekistan-ecommerce>
3. Kursiv Media. (2025, April 29). *E-commerce accounts for just 3% of Uzbekistan's retail market*. <https://uz.kursiv.media/en/2025-04-29/e-commerce-accounts-for-just-3-of-uzbekistans-retail-market/amp/>
4. In-library.uz. (2024). *Raqamli to'lov tizimlari va elektron savdo infratuzilmasining rivojlanishi* [Ilmiy maqola]. <https://in-library.uz/index.php/ijai/article/view/120608>
5. JCH Kun.uz. (2024, May 3). *Uzbekistan's e-commerce market expected to surge to 1 billion by 2027*. <https://jch.kun.uz/en/news/2024/05/03/uzbekistans-e-commerce-market-expected-to-surge-to-1-billion-by-2027>
6. Akabirxodjayeva, D., & Abdullayev, A. (2024). *TEKNOLOGIK INNOVATSIYALARNING JAHON MOLIIYA BOZORINING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI. QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 89-96.
7. Axadjon o'g'li, A. A., & Murotovich, M. F. (2024). *O'ZBEKISTON KELAJAGINI SHAKLLANTIRISHDA JSTNING HAL QILUVCHI ROLI: MINTAQALAR BO'YICHA BARQAROR VA INKLYUZIV RIVOJLANISH*. *University Research Base*, 498-502.
8. Axadjon o'g'li, A. A. (2024). *MAMLAKAT IQTISODIYOTINING O'SISHIDA FDI NING ROLI*. *University Research Base*, 691-694.

9. Акабирходжаева, Д. Р., & Абдуллаев, А. А. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ НА РАЗВИТИЕ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО РЫНКА. *Экономика и социум*, (11-1 (126)), 729-739.
10. Axrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). TA'LIM SIFATI OSHISHIDA JSTNING O 'RNI. YANGI O 'ZBEKISTONDA IJTIMOIIY-INNOVATION TADQIQOTLAR, 2(1), 113-118.
11. Akhrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). IMPACT, RESULTS AND CONSEQUENCES OF WTO ACCESSION ON THE EDUCATION SYSTEM. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(1), 6-15.
12. Abdullaev, A., & Odilova, M. (2024). The Role of WTO in Improving the Quality of Education. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(1), 140-148.
13. Muratovich, M. F., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9, 237-240.
14. Tursunboy o'g'li, N. J., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'zbekistonning jahon savdo tashkilotiga a'zo bo 'lish uchun uzoq yo 'li va xitoy tajribasi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 43-47.
15. Azamjon o'g'li, U. A., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). Sun'iy intellekt va raqamli iqtisodiyot rivojlanishi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 73-75.
16. Axadjon o'g'li, A. A., & Tursunboy o'g'li, N. J. (2023). SANOATNING YAIMGA TA'SIRINI BAHOLASH. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 1 (1), 290-293.
17. Turanboyev, B., Abdupattayev, A., & Abdullaev, A. (2023). INFLYATSIYANING QIMMATLI QOG'OZLAR DAROMADIGA TA'SIRI. *Yosh tadqiqot Jurnal*, 2(2), 88-100.